

અમર ગાળ

અમર ગાળ

૨૭૧૧૮

લેખિકા, સી. હસુમતિ ધીરજલાલ દેસાઈ.
હાઉસનો ખાંચો, ગોપીપુરા,
અંધાણીયાવાડ, મુરત

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાતી કાવ્યોચ્ચેષ્ટ વિભાગ)

પ્રાંત ક્રમાંક ૨૭૧૧૮- ક્રિયાક્ર ૦-૪-૦

અક્ષરનામ હનુમાન

કવિ દ્વિ. ૪

૧ અખંડ જ્યોત	૧૬ પ્યારે બાપુ
૨ અમર બાપુ	૧૭ બલિદાન
૩ માવડીને	૧૮ અડગ સુકાની
૪ સંતન કે સંત	૧૯ બાપુ ગયા
૫ હીંદુ છંટાણું	૨૦ દાઝેત્રી દુનિય
૬ કમયોગી	૨૧ મોતને
૭ કોણ ?	૨૨ માંનાં આંસુ
૮ અમરત્વ	૨૩ દુઃખકી પુકાર
૯ જનની તારક	૨૪ દુનિયા પુછે છં ?
૧૦ અર્ધાંગે કસ્તુરી	૨૫ વસંતનો વિનાસ
૧૧ ત્યાગ મૂર્તિ બાપુ	૨૬ હોળી
૧૨ નવજીવન	૨૭ અમર હો કુલડાં
૧૩ ધન્ય અવતાર	૨૮ અંજલિ.
૧૪ ચેતન અંબાર	૨૯ દ્રવ સ્વજન
૧૫ સંવત્સરી	૩૦ જગદંબાને અંજલિ

★

આવૃત્તિ ૧ લી	પ્રત ૩૦૦૦
સંવત ૨૦૦૫	સને ૧૯૪૯
પોષ કૃષ્ણ પંચમી	૧૯મી જાનેવારી

ધાપીઠ સર્વહક લેખિકાને સ્વાધીન

કિંમત ૦-૪-૦

“અમર બાપુ”

ભારતોદ્ધારક માનવતાની અખંડ જ્યોત

રાષ્ટ્રપિતા

મહાત્મા ગાંધીજીના

અમર આત્મા

ને

ભાવનાની ભક્તિનાં

ગીત કુલડાં

અશ્રુભીનાં હૃદયથી

ચરણે ધરૂં છું.

શ્રી. પુણ્યાત્માની પ્રજ્ઞ સૌ હસુમતિ.

દુઃખદ પ્રસંગે

“અમર બાપુ”નાં ગીતો જનતા સમક્ષ મુકતાં મને લાગું દુઃખ થાય છે, નહોતી કલ્પના કે ‘મુક્તિમાન’ બીજી આવૃત્તિ મોંઘીજવાંતિ પર પ્રગટ કરીશ, તે છેલ્લીજ વેળા હશે, કે બાપુ સદેહે આપણી વચ્ચે હશે. ફક્ત તે પછી ચાર માસની દુઃક સદતમાજ એ પુણ્યાત્માને આપણા દેશના કલંક કાળે ઈસ્ટની પાદના સાક્ષાત્કાર કાળે, એ ગોઝારા ગોડસેએ મારી નાંખ્યા અંરે! કેટલી કડખતા! ને હૈયે માનવ પ્રેમ છલકાતો, તેજ હૈયાને આમ કરપીણ દૃત્યથી વીધી નાંખ્યું! બાપુનાં એ ખાંલદાન પ્રસંગથી હૈયે હુતાશન બડકે બળે છે. એ સળગતા હિયાની વેદના ડહવાઇ જાય છે. આ રૂપે અને તે સંવત્સરીના પોષવદ પાંચમના દુઃખયમ દિવસે આપ સર્વ સમક્ષ મુકું છું. જનતા એને અપનાવશે એ આશા.

ફક્ત x આ ચીઢવાળાં કુલ ૧૧ ગીતો એ ને હરત-લિખિત ‘સંતયરણે’ બાપુને અર્પણ કરેલી, તેમાંથી થોડા ફેરફાર કરી લીધેલાં છે. બાકીનાં ૧૯ ગીતો આ વર્ષે દરમ્યાન અનેક પ્રસંગ પરત્વે રચેલાં.

બાપુનો અવિરત બેઠેલો પુણ્ય પ્રભાવ માનવતા અને એકતાથી હીંદમાં શાંતિમય ઉન્નતિ સાધીને રામરાજ્યના તેમના અભિલાષને અનુકુળ સદુ બનીએ અને દેશભક્તિ કાળે સદા નેતાઓને સહકાર આપી ભારતમાતાને હવે સુખ શાંતિ આપાદી

મળે, એ માર્ગ સાવ અહિંસા ને વિશ્વપ્રેમના અમેશ્વરશ્રવણી
સાધ્ય કરીએ. એ શક્તિ સર્વનદાર સૌને આપે.
એ પ્રાર્થના. જ્યહિંદ.

સંવત ૨૦૦૪ના વી. સો. હસ્તુમતિ ધી. દેસાઈ
પોષ કૃષ્ણ પંચમી દાઉળનો ખાંચા
બુધવાર ગોપીપુરા, સંઘાડીયાવાડ
તા. ૧૬મી બનેવારી સુરત.
સન ૧૯૪૯

અમર જ્યોત આપુ

ઈસ્વીસન ૧૯૪૮ ની ત્રીસમી બનેવારી. વિક્રમ સંવત
૨૦૦૪ના પોષ માસના કૃષ્ણ પંચમી, કાળા શુક્રવારની સાંધ્યા
સમરત ભારત વર્ષમાં માનવે કાળે કાલિમ પર્ણાવતી ઉતરી, જે
અધમ. ઘોર, ગોઝારા હાથે એ દાનવે ઉપરા ચાપરી ગોળીઓથી
જગતને અહિંસા પઢાવનાર સંસારના જીવનમાત્રનાં કલ્યાણ કાળે
નિજ આયુની પળેપળે વિતાવનાર અણુમૂસા માનવદેહે પસંદા
દેવદૂત સંત મહાત્મા ગાંધીજીના શરીરને વીંધી નાખ્યું. પ્રાર્થના
રહી મમ. સદાની બંધ થઇ મમ. આજે એ સાચા ધર્મના
શીખવનાર વૈષ્ણવજનને લૂંટી લીધા પળેપળે અહિંસા બ્રાત્રભાવ
વિશ્વપ્રેમ સૌ કોઇને સમજવતા એ શરીરને લોહીથી તરબોળ
કરી દીધું. એ ગોળીઓ વીરતાને શૌર્યમુર્તિ આપુએ તો પ્રાર્થના
સ્થળમાં હાથ જોડી હે રામ ! બોલતાં પ્રભુની સામિધ્યે, હૃદયે
રામધુન બરી હતી, માનવોને કંઈક કંઈક દિવસનો હહેવાની

ભાવના છત્રકળી હતી. ત્યાં એકાએકા ગોળી છૂટી, હૈયે ઝીલી. અને એક વીજળી પડે, ધરતી કાટે, રે! પ્રલય ઝંઝામાં વિશ્વ ખળખળી ઉઠે, તેમ એક ઝટકા સામેત એ હૈયું-જે કદી કોઈ માનવદેહને મળ્યું નથી, મળશે નહિ. યુગમાં એક રાત્ર એક કૃષ્ણ, એક ઈશુ. એક ભુદ્ધ થાય. એથીય અન્ને! અદ્ભૂત અનેક યુગ પુરુષ અવતારીઓનું એકજ સ્વરૂપ એવા એકજ બાપુ, માંધીજી થયા. એ પ્રેમભર્યા હૈયાને વીંધી એ પવિત્ર લોહીની ધારાઓમાં ભોમને બીજવી રહી ત્યાં માં કંપે, માનવ કંપે, સંસાર કંપે દેવતા કંપે. વિશ્વ કંપે એવી કારમી કરજીતા, બળકંરતાથી દાનવ પીશાયતાં હાંસ દેખ્યાં! ભારતમાતાની સુકિતનાં આકરાં વ્રતનાં પાલનમાં વિજેતા ભારતોદ્ધારક બાપુ જગતશાંતિ, ભારત સંતાનની એકતા કાળે અંજામાં ઉપવાસથી દેહદમનથી, આત્માના તેજથી, આ અંધકારમય જગતમાં પ્રકાશ પાથરવા, ભુધિની અદ્ભૂત પ્રતિભાને શોધી. આપણા સોને કાર્યને સરળરૂપે બતાવવાના ભગીરમ પ્રવ્રતોમાં એ હતા. એને કાળે આપણે શાંતિ ને એકતાને સ્થાપવી હતી. ત્યાં તો એ રામરાજ્ય સર્જવાના કો'ડ-ભર્યા બાપુને આમરે! પીશાયલીલા દારા મંભોમને ખોળે લોહીનું'ય બાકી રહ્યું બલિદાન શરીર સમર્પણ કરવાનું ફર વિધિએ નિમ્નું, આ યુગપુરુષ, અવતારી પુરુષ, જગતવિજેતા સંસારના સમસ્ત માનવોનું હીર, અન્નેડ આત્મખળના પ્રતિક એને અંજલી કે શાંતિ આપણાથી આપી શકાશે? શું! હજીએ મલીન મન ધોવાશે! બાપુના પ્રત્યેના પ્રેમ શું! આપણને સાચા માનવી બનાવશે! બાપુ મહાત્મા માંધીજીના અમર અંજર આત્માની શક્તિ હવે. શું! ભારતમાં શાંતિ પ્રસારશે પ્રભો!

ધ્યાનિધિ ! તારી દયાની બીડા તારા સાનિધ્યે આપુ આવ્યાં,,
અમારાં વચ્ચેથી આપુ ગયા, જેને જીવનથી ખોવા સંસાર
સંમરતની સમસ્યાઓના સાચા ઉકેલ એ આપુ ! અમ રંકનાં
અજીમૂલ રત્ન માં ભોમના દેવ દીકરા, જગત શાંતિના મોહનમંત્રની
દિશા દેનારા, આમ ગોઝારા પાપીથી અરેરે ! વીધાયા ! દેહની
નાશવંત દશા, આપુનાં અવિરત કાર્યો કદીય કંઈપણ દેતાં નહોતાં,
અમર અમર આત્મા ઉત્તમ કરે નવરૂપ જગતમાં અનેક વિધ
કાર્યના માર્ગનો ભોમિયો થઈ અંધારે પ્રકાશ રેલતો. એ આત્મ
જ્યોતના જવલંત પ્રકાશથી આપુ અમને સદા માર્ગ દર્શાવતી
કર્તવ્ય ભાન કરાવજો, પ્રત્યક્ષ દીપ્તિ સહાય, પરોક્ષથી દેખે
રાષ્ટ્રપિતાએ સૌને અમી દ્રષ્ટિથી જો જાત મીઠ્યા તે જુગ જુગ
ભારતને ઉજ્જવળ રાખશે. આપુ ! સેવા, શાંતિ, સમતાના પાઠ
તે અધુરા રહ્યા, છતાં આત્માની અમર જ્યોતને અંતે પ્રત્યેક
આત્મે વસ્યા છે. આપુ તમ પગલે પગલાં માંડી, આ દુનિયામાં
ભારતજનતા નામને જીવિતને સાર્થક કરીશું.

આપુ ! આસુબીનાં કોટિ કોટિ વંદના સ્વીકારજો આત્માની
અમરતાના સાક્ષાત્કાર દેજો. રામરાખ્ય રામબકતની ભાવના
સત્યરૂપે વ્યક્ત હજો. એકતાને વિશ્વપ્રેમની જવલંત
જ્યોત વિશ્વમાં પ્રકાશજો, જગત વંદનીય રાષ્ટ્રપિતા આપુ જુગ
જુગ અમર એ ધન્ય અવતારને આ રૂઢ જીર્વા દેવાની નમ્ર
“અમર જ્યોત આપુ” રૂપ ભાવના સમર્પણ એ પુણ્યાત્માના
પુનિત ચરણમાં જયહિંદ.

આપુજી અમર રહો, જય હો આપુની જગતમાં.

- હસુભણિ.

અમર બાપુ

અખંડ જ્યોત

જલતી જ્યોત આ અખંડ,
એક અમર દિવ્ય ધામ. જલતી.

આત્મશક્તિ ધ્યેય મુકામ,
ભક્તિ મુર્તિ પ્રદા નામ;
બાપુ અમર શરણ રામ.
આત્મ જ્યોત મોક્ષ ધામ. જલતી.

અમર બાપુ

રઘુપતિ કે તુમ બટે ભક્તથે, સત્ કે તુમ અવતાર
ધર્મ સકલ માનવતા તુમથે, અહીંસા સાક્ષાત્કાર;
ભારત કે તારણ હાર વિશ્વ શાંતિ કે દાતાર,
ઓ બાપુ ? અમર બાપુ.

અવનિતલ અદ્ભૂત અનોખે, મહાત્મા યુગ અવતાર,
ત્યાગ દયા દીલ ઐક્ય ભાવસે, છત લીયા સંસાર;
ભારત કે તારણ હાર, વિશ્વ શાંતિ કે દાતાર,
ઓ બાપુ ? અમર બાપુ.

પ્રેમ કર્મ કે અવિચલ પથ કે, યાત્રી અમર અવતાર,
નિર્ભય હોકે અભય દેતે થે, ગ્યાન ગીતા અનુસાર;
ભારત કે તારણહાર, વિશ્વ શાંતિ કે દાતાર,
ઓ બાપુ ? અમર બાપુ.

હીરદય મેં જળ ગોલી લગી,
તબ લી નીકલી વહરામ પુકાર,
જવલંત જ્યોતસે વિશ્વ પ્રકાશિત,
ગાંધી મહાત્મા કા જયકાર;
ભારત કે તારણ હાર; વિશ્વ શાંતિ કે દાતાર,
ઓ બાપુ ? અમર બાપુ.

માવડીને—

ઓ માવડીરે તારે જોળલે આ-શારે જેલ જેલાયા ?
 ઓ માવડીરે તારે જોળલે આ-કો'નાં ! રૂધીર રેલાયાં ?
 માડી તારો મોંઘેરો લાડીલો, દેવને દુર્લભ લીકરો;
 દુઃખડાં ટાળી આઝાદી દેનારો, પતિસતિ કસ્તુરખાનો અનેરો,

કોણે ? માડી વેર પુરવનાં વાળ્યાં !
 કોણે હાય ! બાપુને લોચે ઢાળ્યા.
 કોણે આજ ગોળીએ માનવત' વીંધી.
 હાય ! પાપી ગોઝારે જીંદગી લીધી,
 મહાત્મા ગાંધીજી રોળાયા,
 અણમૂલાં લોહી એ ઢોળાયાં.

ઓરે ! માડી બુસકે રહે નહિ આલે,
 માડી તારાં દુઃખડાં ટાળવા આવે.
 માડી શીળી શાંતિની જેવના જે ને,
 માનવ શાંતિ એકતા કારણે આવે.
 માડી તારાં શોણીત ભીનાં વસ્ત્ર.
 માડી આંસુભીનાં રે ! શોક ઘસ્ત.
 માડી દુઃખ શોકનાં આંસુડાં લહોવાં,
 માડી તારાં વસ્ત્રનાં રૂધીર ધોવા;
 અવતરશે કરી કરી મોહન માડી,
 વિસરશે કો'દિના તને માડી.

સંતન કે સંત

સંતન કે સંત ઓર મહંત કે મહંત હય,
 દેવન કે રુપમેં મહાત્મા ગાંધી સત્ય હય.
 સમકળ્પ બુદ્ધ રૂપ મોહન મેં વ્યક્ત હય,
 ભારત કી આત્મા કે રૂપ મેં વેા વ્યક્ત હય.
 માતા કી જંજીર કેા તોડ તેહી દેર નહીં,
 સતક્ષ છય હાયલગા ચક્ર હાર હોત નહીં,
 વ્યવીત આયુ સેવા મેં બલિસે વહ તો બાકે બસે,
 જ્વલંત જ્યોત દિલ દીલોમેં બાપુજી હય આકે બસે.

હિંદ હુંટાયું

દાનવને માનવતા દેવા આયુ જેણે ખુટાડયું,
 કૃષ્ણ સમા યુગપુરૂષ દેવીનું જીવન કાં ! ખુટાડયું;
 દાનવ માનવ યોગીથી, હિર હિંદનું હુંટાયું.
 મનુષ્ય દેહ ધારી જીવિતની પળપળ માનવ કાળે,
 સાચો ધર્મને કર્મ શીખવવા પ્રેમ સહુને કાળે;
 લાળે ' હિંદુ ' મરે આળે, હિર હિંદનું હુંટાયું.
 અજીત આતમ દહતા વીરતા તુટી એક નવ બાળી,
 સંપુરણ માનવ કહો એને, પરકાળે જીંદગી ગાળી;
 જી સંધ્યા શુકે કાળી, હિર હિંદનું હુંટાયું.
 માનવતાની અધુરપ ત્યારે પુરણ થાશે બાપુ !
 ઉર ઉરમાં જ્વલંત જ્યોતરૂપ નિશ્ચિત્તિ વસજો બાપુ !
 ઉરે તવ આદેશો સ્થાપું, હિર હિંદનું હુંટાયું.

કર્મચોગી

સંસ્કૃતિ સત્ નિશ્ચય સદા જગથી જુદા જાણ,
 નીતિ સંયમ નેક ટેક પ્રેમભક્તિ યશ ખાણ.
 શૌર્ય વીરત્વ ત્યાગનાં ડગ ડગ અહિં છે પ્રમાણ.
 જન્મભૂમીની શાંતિમાં દઈ દીધાં જ્યાં પ્રાણ.
 અહિંસા સત્ય થકી વર્યા આઝાદી સુખાણ.
 દેવ ભુમી ઉદ્ધારવા દેવ વસ્યા અણખાણ.
 પ્રેરણા બળ એ આત્મનાં જ્ઞાન જ્યોતનો ભાણ,
 પ્રકાશશે સત્કોટિ યુગ મહાત્માનાં એંધાણ.
 અરખા સુતર તારથી સ્વરાજનાં મંડાણ,
 જવલંત જ્યોતે બાપુજી ઉર ઉર તવ રહેઠાણ.
 ધરણીના નવખંડને અખિલ બ્રહ્માંડે આણ,
 મહાત્મા ગાંધીજી અરે ? કીધાં સદાનાં પ્રયાણ.
 પરમ પવિત્ર પુનિત પદે જગ જન જોડે પાણ,
 કર્મચોગીને પુજશે આચરશે જન વાણ.

* કેાણુ ?

આવ્યો—

ઓ માવડી તારે ખોળલે આ કેાણુ રે દેવતા આવ્યો ?
 ઓ માનવી તારે ખોળીયે આ દેવ કહે ? કયાંથી આવ્યો ?
 અમર પુરીનાં સુખડાં છોડી દુઃખડાં ટાળવા આવ્યો,
 મોંઘી માડીનાં બંધન તોડવા સર્વ વ્યાપક એ આવ્યો,
 રામભજે રમખાણુ ન રૂચે રસનામાં સાચની વાણી,
 મનકર્મેથી અહિંસા આચરે સતજીવવાળો આવ્યો.
 ભ્રેમ સેવાનો પ્રેમ ભક્તિથી સંસારમાં તપ કીધું,
 સંસાર સ્પર્શન થાય ગાંધીને માનવતા લઈ આવ્યો.
 પરહિત એકતા જગ શાંતિનો ચેતન ભરીયો દિવડો,
 જવલંતજ્યોત ઝગશે જીગ જીગ સત્યનો પ્રકાશ આવ્યો.
 જાત ભાત નીચ ઉંચ ધનિકને ગરીબ તણા લેઈ લાળ્યા,
 દાનવને માનવ કરી દેવ પ્રતિક રૂપે આવ્યો.

* વડોદરા નબોવાણી કેંદ્ર પરથી રેડિયાખારસ ૧૯૪૮ના દિવસે શ્રી હીરાલાલ નક્ષીખરાએ ગાયેલું.

ચાલ્યો—

માં ભેમની મુક્તિમાં કો'નું રુધીરના'એ રેલાવે,
 એરે હેયાની હોહીની ધારો વાળી ગોળી બાપુ ચાલ્યો.
 આવ્યો તો દેવના સાચવી જાણ્યો રીઝવ્યો નારે લગારે
 શાંતિને કારણે અશાંતિ ભોગવી ભોગ ધરી દહ ચાલ્યો.
 શું શું સંભારશે પાર નથી એની સેવા સમુદર સુક્યો,
 ધન્ય છવ્યું ધન અવતારી એ અમર થઈ ને ચાલ્યો.
 એનાં સમરણમાં સેવા સત્ય અહિંસા શાંતિ અસ્થિરજો,
 ધર્મ માનવ વિશ્વપ્રેમ એકતાનો વિરલ મહાત્મા ચાલ્યો.

અમરત્વ

માનવ સમૂહનાં માન રાખણુહાર તો ચાલ્યા ગયા,
 ધર્મ અહિંસા સત્ય પાલણુહાર એ ચાલ્યા ગયા.
 મન સંયમી અવિચળ પવિત્ર સ્વતંત્ર વાણી બોધતા,
 સદૈવ શાંતિ કારણે નિજસ્વત્વ શક્તિ શોધતા.
 પાવન પદે પાવન કર્યાં પામર જનોને એમણે,
 બંદન કોટિ કોટિ દેતાં વિશ્વ ભૂષણુ કારણે.
 છોડી'તી પામર જીંદગી જીવ્યા'તા સંત મહાત્મએ,
 પરહિત પરતંત્રથી મુક્તિ કાજ દિવ્ય સુઆત્મએ,
 અમરતાને કોણ ! મારે હાથું મૃત્યુ મુખં રે !
 જવલંત જ્યોત બ્રહ્માંડમાં બાપુ ગાંધીજી જ્ય વરે,
 યુગ યુગે જે દિવ્ય વિભૂતિ તે સહુ આ એક રૂપ,
 વીર શૌર્ય ધર્મ દયા ક્ષમા તપ સત અહિંસા ત્યાગ રૂપ.
 તવ નેક ટેક પ્રભાવે માનવતા પ્રસારી વિશ્વમાં,
 બલિદાન દઇ ચીર શાંતિના પથ અડગ શ્રદ્ધા ઇશમાં.
 રે ! જવાળ ચીતાની થકીશું ! વિશ્વ શાંતિ સ્થાપશે ?
 આ બાપુ ? દીધી વિદ્યાય રે ? શું હૃદય શાંતિ પામશે ?
 અમ આત્મના પ્રકાશ બાપુ આજ તો રે ! દૂર વસ્યા !
 ને તોય અમ ઉર આસને બાપુજી તો અવિચળ વસ્યા,
 માં લોમના સુપુત્ર તારણુહાર તો ચાલ્યા.
 માનવ સમૂહનાં માન રાખણુ હાર તો ચાલ્યા ગયા.

જનની તારક

ભારતીય રતન અમુલું દીધું અમને જગત તાત શ્રીકૃષ્ણે,

વીરલા જનની તારક મોહન.

પુતળીબાને કરમચંદ સુત વૈષ્ણવ જન એ સાચા....

વીરલા જનની તારક મોહન.

વીર જન્મ વિખ્યાત સૌરાષ્ટ્રે નગર સુદામાપુરી,

વીક્રમ સંવત એાગાળીએ પચ્ચીસ વર્ષે સાચા....

વીરલા જનની તારક મોહન.

ભાદ્રપદ શુભ કળ્પ દ્વાદશી વીરનર જનમ્યા જગમાં,

અવતરીયાએ ભારત કાળે પરમપુનિત પ્રભુ સાચા....

વીરલા જનની તારક મોહન.

ભારતજન સહુ રેંટીએ રીઝયા રેંટીયા ભારત ઉજવે,

કસ્તુરભાના કંથ ગાંધીને જન્મ ઉત્સવ છે સાચા....

વીરલા જનની તારક મોહન.

રણીયામણું એ રાજનગરને પુનિત ગુર્જરી ભૂમી,

સાબરમતી તટ સંત મહાત્મા કુટીર વાસી એ સાચા....

વીરલા જનની તારક મોહન.

આફ્રીકાના સત્યાગ્રહ પછી માતૃભૂમીમાં આવ્યા,
ત્રીસ વરસ મંથનથી મુક્તિ તારણહાર એ સાચા....
વીરલા જનની તારક મોહન.

બેર ઝેર મતભેદ કોમીમાં સઘળે શાંતિ કરતા,
હૈહી પ્રાર્થના સ્થળમાં છળથી બલિદાન દેહનાં સાચા....
વીરલા જનની તારક મોહન.

ભક્તિ શક્તિથી મુક્તિ માર્ગમાં અહિંસામત આચરીયાં,
રામભક્ત જન રામરાજની જવલંત જ્યોત છે સાચા....
વીરલા જનની તારક મોહન.

અર્ધાંગે કસ્તુરી

લહર લહરમાં અનિલ રેલાવે, દિવ્ય પરિમલ શાની લાવે,
જગ 'મોહન' 'કસ્તુરી' એતો મહેકી ગુર્જરી ઉર,

અમૂલી મહેકી ગુર્જરી ઉર. લહર૦

રગ રગ ષવિત્ર પતિવ્રત પગધર કંટકપંથ પતિ સુવત,
જગપથ વિષમ દૈવી ચરિત્ર ઉજ્જવળ સતિત્વ કળીમાં સત.
મનુજમાં પ્રેરણા સાચી પ્રેરી, જીવન ભર રત્નોને વેરી,
માનવ દેહનાં મૂલ. બતાવ્યાં,

જનને વિકટ પથ પળી બતાવ્યા;

માયા મોહિની તજી જગાવ્યા, તાર્યેત આદર્શ સજાવ્યા,
ધનભાગ્ય જય તણા સુર, ધન ધન ધરણીનાં નૂર;

અમૂલી મહેકી ગુર્જરી ઉર. લહર૦

દ્વૈત અદ્વૈત અંગ અર્ધાંગ મંત્ર મર્મની પ્રતિતી,
પ્રતિમા જીવિત સદ્ગુણ એકાંગી મોહન સહુના અતિથી;
દ્વય અર્ધાંગ એકય સાધી, માતનાં વત્સલ આરાધી;

મુક્ત હાસે વિલસે જગમાં, મુક્ત ભારત માતા જગમાં,
જવલંત જ્યોત વિશ્વ ઉરઉર, યુગ્મનાં દર્શન પુણ્યનાં પૂર,

અમુલી મહેકી ગુર્જરી ઉર. લહર૦

ત્યાગમુર્તિ બાપુ

જયહિંદ જય જય બાપુ ગાંધી સંત મહાન,

વિશ્વ વંદે ગાતાં જયગાન.

પુણ્યભૂમી સૌરાષ્ટ્ર સુદામાપુર જગ જીવ્હા ગાન,

સાબરમતી તીર વીર વસ્યા લઈ ત્યાગ તણું ઉરતાન;

વિશ્વ વંદે ગાતાં જયગાન.

પુર્વાશ્રમમાં બ્યસન વિલોક્યાં માયા જાળનાં પાન,

વિદેશવાસે વિલોકી નીતિ રીતિ અસત સત ભાન;

વિશ્વ વંદે ગાતાં જયગાન.

પળ પળ મનન મંથન ઉર જાગ્યાં આતમ જાગ્યો, સાન,

ક્ષણમાં હૈયે ધ્રુવલા પીડિત માત વેદના ભાન;

વિશ્વ વંદે ગાતાં જયગાન.

જગમાં સ્વાર્થે રુધીર રેલતાં નિહાળતાં અભીમાન,

ડગ ડગ હિંસા દુઃખભાર દૈન્યે થાતા હેરાન;

વિશ્વ વંદે ગાતાં જયગાન.

અલવચ્ચની આપદા ભેળો સમાજ સળગી બેરાન,

સ્વાર્થે અંધ મતિ જ્રમમાં જગ સૌ ભારતજન ગુણવાન;

વિશ્વ વંદે ગાતાં જયગાન.

ભારત કાળે વિવિધ વિચારો ચોળે સંત મહાન,
અનેકરંગી પ્રજા કાળ સત નીતિ ટેક સદ્જ્ઞાન;

વિશ્વ વહે જાતાં જયગાન.

શસ્ત્ર અહિંસા સત્યાગ્રહનાં સમાજ શાસન પ્રતિ ધ્યાન,
સ્વદેશી કેરા આત્મભાન સહે કર્મ ધર્મ શ્રમ દાન;

વિશ્વ વહે જાતાં જયગાન.

દૈન્ય ટાળવા સુતર તાર કર તકલી ચરખો જગવાન,
ત્યાગ્ય ત્યાગી મન શુદ્ધ થરે તો ધનિક ગરીબ સમાન.

વિશ્વ વહે જાતાં જયગાન.

નિજ વસ્ત્ર અન્નના ત્યાગ પડરીપુ સ્પર્શેનાં સુજાન,
માનવ ઉરથી પલટી બાગી આત્મ શક્તિ પ્રાણવાન;

વિશ્વ વહે જાતાં જયગાન.

અનુસરવા આતિ ઘેલા બેઠેલા જગજન આવે ધરી માન,
ત્યાગમુર્તિના ત્યાગ ન્યાણી સુજન ઉર આદર માન;

વિશ્વ વહે જાતાં જયગાન.

અર્ધાંગ કસ્તુરી ધરતઃ સંયમ શીલ સતી ગાન,
સ્વામી કર્મ સ્વ ધર્મ કર્મ જ્ઞાને નિજ દેહ તણાં બલિદાન;

વિશ્વ વહે જાતાં જયગાન.

યુગ યુગથી ભારત માતાના અજોડ વીર સંતાન,
 ભુદ્ર રામને કૃષ્ણ સમા ભડ ગાળે આજે સનમાન;
 વિશ્વ વહે ગાતાં જયગાન.

ગુણજ ભારતજન વિશ્વ પુજે યુગ સૃષ્ટા ધરી માન,
 પુનિત ત્યાગમુર્તિ મોહન પુજાય વિશ્વે ગુણવાન;
 વિશ્વ વહે ગાતાં જયગાન.

ત્યાગમુર્તિ વીરલ વીર શોધી શક્તિ બળવાન,
 આત્મજ્ઞાનની જ્વલંત જ્યોત વિશ્વ તિમીર નિહાન;
 વિશ્વ વહે ગાતાં જયગાન.

રામ નામને સુક્તહારે શરવીર ફેડ બલિદાન,
 ક્ષણમાં બાપુજી બોચા હાય ? હતભાગી હિંદુસ્તાન;
 વિશ્વ વહે ગાતાં જયગાન.

બાપુ ફેડને ત્યાગ થતાં ઉર ઉર આતમનાં ગાન,
 સર્વ બ્યાપી સકળ સ્થળ વસીયા અજર અમર ભગવાન;
 વિશ્વ વહે ગાતાં જયગાન.

જય હિંદ જય જય બાપુ ગાંધી સંતમહાન,
 વિશ્વ વહે ગાતાં જયગાન.

* નવજીવન

અમરબાપુ ભારતને કાળે કીધાં સીંચન નવજીવન,
રંગરંગ આણું આણું ભરી લેજો હીંદ સંતાનો નવજીવન;
યુગયુગ ‘હરિજન બંધુ’ રૂપે પરિભળ પ્રસારે નવજીવન,
જગના અમૂલા આદર્શવાદી બાપુ પ્રેર્યું નવજીવન.
દીપે “ મંગળ પ્રભાત ” દીપે “ મંગળ પ્રભાત,”

ગાંધીજી ‘નવજીવન’ પ્રેરતા.

મહાત્મા શક્તિશાળી, જવલંત જયોત ભાળી,

દોષ ન્યાળી સત્ત્વ શક્તિ વેરતા-ગાંધીજી

“ધર્મમંથન” વડે “આત્મકથા” આ વહી,

“અહિંસા” સુત્રવડે “ગોસેવા” આ કહી.

“વ્યાપક ધર્મભાવના” “વર્ણ વ્યવસ્થા” ચહી;

મહાત્મા શક્તિશાળી જવલંત જયોત ભાળી,

દોષ ન્યાળી સત્ત્વ શક્તિ વેરતા. ગાંધીજી

“દક્ષિણ આફ્રિકાના સત્યાગ્રહ ઇતિહાસ,”

“ચેરવડા અનુભવ” આત્મ શક્તિ મુક્તાહાસ;

“હિંદ સ્વરાજ” આશ્રમવાસી પ્રત્યે” ખાસ,

મહાત્મા શક્તિ શાળી, જવલંત જયોત ભાળી;

દોષ ન્યાળી સત્ત્વ શક્તિ વેરતા. ગાંધીજી

“અનાશક્તિ યોગ” “ગીતા પદાર્થ કોષ,”
 “કેળવણીનો કોયડો” “ખરી કેળવણી” કોષ;
 “નીતીનાથ ને માર્ગે” “ત્યાગ મુર્તિ”ના રોષ
 મહાત્મા શક્તિશાળી, જવલંત જ્યોત ભાળી;
 દોષ ન્યાળી સત્વ શક્તિ વેરતા. ગાંધીજી.

“સંપૂર્ણ દારૂ નિષેધ” “ગામડાંની વહારે,”
 “રચનાત્મક કાર્યક્રમ રહસ્ય સ્થાન” ધારે,
 “દેશી રાજ્યો નો પ્રશ્ન” સંત વિચારે;
 મહાત્મા શક્તિશાળી, જવલંત જ્યોત ભાળી,
 દોષ ન્યાળી સત્વ શક્તિ વેરતા. ગાંધીજી.

“સોટકા સ્વદેશી”માં “સર્વોદય” છે,
 “એક સત્યવીરની કથા” ભાગ્યોદય જે;
 “ગીતા બોધ” ભારતનો અરૂણોદય એ,
 મહાત્મા શક્તિ શાળી, જવલંત જ્યોત ભાળી;
 દોષ ન્યાળી સત્વ શક્તિ વેરતા.

ગાંધીજી નવજીવન પ્રેરતા.

* “નવજીવન” આ રીતે ચીન્હો છે તે કુલ ૨૬ નાપુલ્લે
 સ્વેચ્છ પુસ્તકોના નામો છે.

ધન્ય અવતાર

અમર અમૂલા 'ગાંધી' જગમાં,
 જનમીયા ધન ધરણી જગમાં.
 'કેળા ગાંધી' ધન 'પુતળી બા' માતા,
 ધન બેની 'રણીઆત' વીર વિખ્યાતા.
 'સવત ૧૯૨૫ ભાદરવાની વદ બારસ,'
 'પોરબંદર' સુદામા ધામે ઢોળાયો અમીરસ.
 મોહનજીએ 'મોહન' રુપે લીધો છે અવતાર,
 માતા ભારતની મુક્તિ કાળે જે જીવન જીવનાર
 કેાણુ ! જાણતું તું ત્યારે તો ભણ્યા રમ્યા ભલીભાત,
 વિલાયતની વિદ્યા લઈ આફ્રિકા વસ્યા મુખત.
 ત્યાં ગોરા કાળાના ભેદમાં ભગીરથ કામ કરીને,
 જીત વરીને ત્યાગ ધરીને આવ્યા સ્વદેશ ફરીને.
 'બા કસ્તુરબા' સતી શિરોમણી ડગડગમાં યજ ભરતા,
 સત્કાર્યોમાં સદૈવ સાથી રહી જીવન જય વરતાં.
 સન ૧૯૧૮થી આદરી માત હીંદની સેવા,
 સન ૧૯૪૭માં આઝાદી લાવ્યા ધન સેવા.
 દેહ પુરાયો અનેક વેળા કારાગ્રહની માહે,

પ્રાણદાન છેલ્લી વેળા 'મહાદેવ' 'બા'ના ત્યાંહે;
 'આગાખાન મહેલ'માં દુધને મુક્તિપથમાં અડગ રહીને,
 અન્યાય અસત અનીતિહિંસા શાહીવાદ સામનો કરીને;
 કોમી વેરને ઝેર જગતમાં ઘર ઘર દીકાં હસતાં,
 આઝાદ હીંદમાં ઠેર ઠેર એ આગ માંહી સૌ વસતાં.
 'નો આખલી'ની યાત્રાથી શાંતિ સ્થાપી ને આવ્યા,
 નાજ નગર દિલ્લીમાં વસીયા, હાય ! ગોહસે ફાવ્યા !
 પ્રાણતણ દેહ, રુધીર દીધાં બલિદાન એ ભાળે,
 આશ્રમીયો રવિ ભારતનો રવિ અંધારાં ઢાળે.
 ધન્ય અવતારી ધનધન જગમાંહી દેવ ભૂમી,
 બાપુની જ્વલંત જ્યોતે પ્રકાશે માતૃભૂમી.
 જય જય ગાંધી જય જય બાપુ જયહિંદ જયકાર,
 ચાલીસ કોટિ માનવ ઉરથી અમર બાપુ જયકાર.
 જય જય નાદ ધ્વનિ પ્રહારે બાપુ જય જયકાર,
 વિશ્વ સકળ એકજ ઉચ્ચારે પુકારતા જયકાર.

ચૈતન અંબાર.

ચૈતન અંબાર દિવ્ય આવ્યો, ભારતમાં—

અખુટ તેજ પુંજ ભરી લાવ્યો.

આત્મજ્ઞાન તેલ પુરી લાવ્યો, ભારતમાં—

ગીતા કર્મ યોગ સાધી આવ્યો.

ભતલેદ કોમવાદ સર્વને ભુલાવતો.—

ખાતુંભાવ ઐક્ય વિશ્વશાંતિએ પહાવતો;

જ્યોતિ જવલંત સંત લાવ્યો, ભારતમાં—

ઊર ઊર પ્રકાશ રેલાવ્યો.

જલતી અખંડ જ્યોત લાવ્યો, ભારતમાં—

માનવતા દીપ પ્રગટાવ્યો.

જગની અદ્ભુત મલીન વાસના જલાવતો,

વિશ્વપ્રેમ સત્ય નીતિ ત્યાગ એ સુહાવતો;

બાપુ આદેશ એ ફેલાવ્યો, ભારતમાં—

આઝાદી રંગ તેં રેલાવ્યો.

અમર બલિ આત્મા વળાવ્યો, ભારતમાં—

વિરલ બાપુ હાય રે! ગુમાવ્યો.

સંવત્સરી.

પોષ કૃષ્ણ પંચમી બાપુ તણી સંવત્સરી,
 સાંજ શુક્રવારની છે ત્રીસમી બનેવારી,
 સંવત બે હજાર ચાર અડતાળીસ સાલઈસુતણી,
 નથુરામ ગોડસે ગોળીઓ પીસ્તોલે છોડી'તી ઘણી.
 દીલ્હીના બીરલાભવન ચોગાને થતી જ્યાં પ્રાર્થના,
 ગોઝારે હીંદુ ધર્મવાદ હીંદુત્વ કેરા અર્થમાં
 ધર્મ માનવ પ્રેમભર હેયે જતન માતા તણું;
 સૌ ભાઈ ભાઈ એક માંના નિત વચન કહેતા ઘણું.
 ઝહર કોમીવાદ આ અંબમ અંતથી લાવીયા;
 બાપુ હણી પળવારમાં હીંદુ અધર્મી શું ! લાવીયા,
 રે માનવોના સંરક્ષકમાં ભોમ મુકત કરી ગયા.
 એ ધ્વજ ત્રીરંગી કર જવાહર સુરક્ષિત મુકી ગયા.
 બે ચાર ગોળી છોડી વીંધ્યુ ઉર કોમળ બાપુનું,
 પળવારમાં લોહી વહ્યાં હે રામ વદતા બાપુનું.
 અંતિમ દર્શન કાજ લેલાં માનવી ત્યાં તો ધસે,
 સરદાર જવાહર ફાળભરીયા બાપુજી પાસે ધસે.

ઉપચાર ના 'કો' ચાલીયો જ્યાં પાંચ ચાળીસ મીનીટ થઇ,
 એ દેહ છોડી આત્મ જયોતિ રામમાં વિલીન થઇ.
 સર્વત્ર વીજ તુટી પડી હત્યા થઇરે! તાતની,
 વાયુ ધ્વનિ એ કારમી વિશ્વે કર્ણ એ વાતની.
 વીતે વરસ પણ યાદ અશ્નુ હાળતાં ગાયુ તણી,
 સંવત્સરી દિન શપથદો એકજ યશુ ભેદો હણી;
 જવલંત જયોતે ગાયુ યુગ અવતારી ઉર ઉર અમર હો,
 માર્ગદર્શક અમર આત્મા અમર ધામે અમર હો.

प्यारे बापु

कुछ कहन शके कुछ कर न शके,

और प्यारे बापु बलही जसे.

अज कौन उपाय करोगे मानव,

हस दुनिया की पार जसे. कुछ कह न शके०

जगधे और देते रहेंगे ज्ञान,

तज अधिरे से उजाला हुआ,

जल्लर तुदी माताकी और सज मानव,

हीलमें स्थान हुआ. कुछ०

श्रीर मानव मानव जनते रहें, मानव पैशाचिक कृत्य कीये,

उसके कारन 'वर्धा' छोडा,

श्रीर उस लूमी रजने न पैर दीये. कुछ०

उनका उपदेश गंगाजल था,

श्रीरभी हील को हम घे न शके,

बहु विश्व प्रकाश प्यारे बापु थे,

उनसे श्रीर हम भील न शके. कुछ०

क्या ! दुनिया में हसलुमि के,

पवित्र देवता का अभिमान.

હસિસે જયાદાત્તર મહત્તા કા,
 કીસી લીયે રહેગા ના સ્થાન કુછ૦
 સારે સંસારમેં દેવ સ્વરૂપ અનુપમ આપ લીખાય રહે,
 મુગ યુગ પુખા ઉનકી આગ્યા,
 ઉપદેશકા પાલન કરતે રહે. કુછ૦
 હમ એક રહે શાંતિ સે રહે, ખાપુ કો હરદમ રટતે રહે,
 સચ્ચી પુખવો આત્માકી હમ,
 તન મન ધન સે કરતે રહે. કુછ૦
 સંત મહાત્મા રાષ્ટ્રપિતા દુનિયા કે લીલમેં આપ બસે,
 જવલંત જયોત દે અશ્રુ અંજલિ,
 અમર લોગ મેં આપ બસે. કુછ૦

ખલિદાન

આજ શરીરસે બાપુ હમસે લે ત્રીની હથ બિદાય,
 આજસે બાપુ હમ હીરદયકી બીચમેં આથ સમાય.
 નહીં દૂર જાના, નહીં પછતાના, નેન ખોલ નહીં રોના।
 નેનકી ખીડકી બંધ કરો તબ મોહન દર્શન હોના.
 ગાંધીજી કીલમેં બેઠે હૈં દેતે હે માનવ ધર્મ કી દિક્ષા.
 માનવતા કી હોડમેં જીસબલિ દેહ દાન અંતિમ પરિક્ષા.
 વિશ્વ બંધુત્વ સત્ય અહિંસા તપકા સદૃશ આદર્શ હુઆ.
 આજાદીસે દુનિયાભરમેં નયા માર્ગ પ્રતિત હુઆ.
 કયા ! માલુમ કીસ કારન બિધિને, બાપુ દેહકા નાશ કીયા.
 ઈન્સાનીયત કા પાઠ શીખાને પ્રભુને કયા ! ખલિદાન લીયા !
 અખમત ભૂલના, શીર નહિં મીલના સબક પઢાકે વહતો ગયે.
 રાષ્ટ્રશાંતિ બૌર એકયલાવ માનવ કે જીવન ધર્મ ભયે
 હનકે અપૂરન કર્તવ્ય કો' પૂરન ચો માનવ કરલો.
 આતમકી જગલંત જયોત સંસાર પ્રકાશિત અભિનવ હો

અડગ સુકાની

કોણ કહે છે સંત એવા ! કોણ કહે છે મહાત્મા કેવો !
કોણ કહે ગાંધી ના જોયો, સહુ કહે સુકિતપથ મ્હોયો;
અડગ સુકાની અમર રહો.

મુક્તિના મંથન આદરીયાં, આઝાદીમાં લાગલા કરીયા,
ઐક્ય વિના ઝગડીને મરીયાં, નોઆખલી શાંતિ વ્રત ધરીયાં;
અડગ સુકાની અમર રહો.

શાંતિ દર્ષ દિલ્હી જ્ય ગાળે, નિત પ્રાર્થના ચાળે યુલ્કાળે,
કાળ અધીરો થું ! બલિકાળે ! બાપુ લૂટી માનવતા લાળે;
અડગ સુકાની અમર રહો.

દૃઢતા સમતા વીરતા કેરી, નેક દિલે દયા સત પ્રેરી,
ઢીલ વીંધ્યું દેહ ભસમ કેરી, સરિત હાંદી આંસુડા કેરી;
અડગ સુકાની અમર રહો.

યમુનાતીર સમાધી લીધી, ભરમ પુનિત પાવન એ લીધી,
જલધી સરિત સઘળાએ લીધી આત્મ જવલંત જ્યોતે ગાંધી;
અડગ સુકાની અમર રહો.

બાપુ ગયા

ગાંધી ગયા બાપુ ગયા, મહાત્માજી તો માચો ગયા,
 સંપ શાંતિ એકતાના શહીદ બલિદાને થયા.
 વાયુની વાણી કારમી રે! સાંજ શુકની એ વડી,
 મારી છે ગોળી ગાંધીજીને લોહીની વહીરે! નદી.
 જીવલેણ ત્રણ ત્રણ ગોળીઓ ગાંધીજીનાં શરીરે ઝીલી,
 વીર શૌર્યમુર્તિ ભક્ત સુખ હે રામ!' વાણી સરી બ્હીલી.
 અધુરી રહી એ પ્રાર્થના, અધુરી રહી ગઈ એકતા,
 નિત નિત કહ્યું નવ આચર્યું બાધી ખરી હાથે! ખતા.
 જવાહર અને સરદાર આંસુ સારતાં સુચન કરે,
 સૌ વેર છોટી શાંતિ કાળે બાપુ માર્ગને અનુસરે.
 વિગરે ન વાતો એમની બધુંએ કહી 'એ તો' ગયા,
 એ આત્મ તેજ પ્રકાશથી દુનિયા માંહી અમર થયા.
 દુનિયા દિવાની થઈ અરેરે! ગાંધી બાપુ તું વિના,
 નવખંડ ધરણી મુજતી માનવ સહુ આંસુ બીનાં.
 જવલંત જ્યોતથી જગતના વિનાશને રોષી દીધો,
 વિશ્વશાંતિ પ્રેમ એકયનો જીવન મંત્ર કુંડી દીધો.
 એ નાદ દીલ દીલડે વસ્યો આતમ તેજ પ્રકાશનો,
 જુગ જુગ તણા અવતારી તારી પુરણ થાજે સુઆશનો.

* હોનગ નભોવણી કેંદ્ર પરથી શ્રી. હિરાલાલ નક્ષીમરાજે
 અરમનિસર્જન નાં ૧૨-૨-૪૮ ના દિવસે આચેહું.

દાઝેલી દુનિયા

સ્વાર્થ ઈર્ષાનાં વિષ વહતાં તાં, પળ પળ માનવતા દહતાં તાં,
 કળ બળથી ના લેશ અટકતાં, જોતાં દુનિયા દાઝી ઉઠે જ્યાં.
 કલેશ કુસંપનો આવે, સંપન સંત વાણીનો ભાવે,
 સૌ 'એ' સ્તાન પોતાનું લાવે, તંત્રવિદેશી જતાં ભાળે જ્યાં.
 એક દેહ માતાનો કહાવે, અનેક સંતાનો જન્માંવે,
 ધું ! માં ના સહુ ભાગ પડાવે સંપત્તિસત્તા ઝેર વહે જ્યાં
 માન મનવા તું ઉરની વાતો, શીઠ જગમાં મુરખ કહેવાતો.
 અંતે નથી સાથે સૌ, ચેતો ! જવલંત જ્યોત ઉરમાં પ્રગટે જ્યાં
 સમયતણી જલહારીએ સમજે નર જો કો'ય,
 જીવિત સફળતા વરી શકે મન સાચી બુદ્ધિ સાંચ.

મોતને—

મહાત્મા મોહનદાસ હુંટી ગયું તું,
 અરે ! પાપી મૃત્યુ કરી શું ! ગયું તું ?
 ગાંધી બાપુ વિના કરીશું અમે શું ?
 જવાહર ને સરદાર સાથે રહી શું. અરે ! પાપી૦
 ગયા એ કંઈ કંઈ ચમત્કાર કરી ને,
 સુતર રેંટીયો વ્રત ખાદી ધરીશું. અરે ! પાપી૦
 અહિંસાથી આઝાદી લાવી દીધી છે.
 બલિદાન હિંસાથી તો'યે દીધું શું ! અરે ! પાપી૦
 પ્રભુનાં સૌ બાળકે બનેા એક સાચાં,
 હરિજન તણા તાત જુદા હતા શું ? અરે ! પાપી૦
 સદા સત્ય નીતિ સ્વધર્મ' બતાવ્યો,
 ગીતા કર્મ'યોગી બન્યા' તા જગે શું ! અરે ! પાપી૦
 ક્ષમાને દયા શૌર્ય પ્રેમ સુ જુદિ,
 વીંધ્યો દેહ ત્યાં એ વીરત્વ વહ્યા શું ? અરે ! પાપી૦
 જગત શાંતિ ચાહકનાં પુજન રુદ્રનથી,
 આદેશોના પાલનથી શાંતિ ચહીશું. અરે ! પાપી૦
 દીલે દિલ જવલંત જ્યોત જગે છે,
 ગાંધી બાપુને ઉર ઉરે ધરીશું. અરે ! પાપી૦
 કહે પાપી દાનવ ! કહે મોત તું પશુ ?
 કે દીલમાંથી બાપુને લઈ તું શકે શું !

માં નાં આંસુ

મોંઘી ભારતીનાં આંસુડાં બેવાય ના....	
હાય ! હ્હાય હ્હાય સળગી હોવાય ના.	
માત તારાં આ દુખડાં ટળાયના....	
માતૃભુમિનો વિનાશ બે રોકાયના.	હાય ! ૦
મનુષ્ય દેહે દાનવતા દેખાય કાં ?....	
જ્યાં ત્યાં દાવાનળ હાયે કુંકાય આ.	હાય ! ૦
પરસપરમાં શાં વેર લેવાય આ....	
ભાઈ ભાઈ ઇર્ષામાં અટવાય કાં !	હાય ! ૦
ટળી ગુલામી ઉત્તત થવાય ના....	
આવી આઝાદી આમ સચવાય ના.	હાય ! ૦
અમ સંસ્કૃતિ દુનિયામાં લજવાય આ.	
વિશ્વશાંતિના દાતા દુભાય આ.	હાય ! ૦
‘ખન્યુ’ આપણુ ખલિદાન અવગણાય કાં !	
દેવ લોકેથી આવમા મુઝાય કાં.	હાય ! ૦
અંધકારે કુસંપમાં રોળાય કાં....	
સંપ શાંતિ પ્રેમ નાદ સંભળાય આ.	હાય ! ૦
બાપુ અમ ભોમે જનમ્યા ભુટાય ના....	
બાપુ જવલંત જ્યોતથી પળાય આ.	હાય ! ૦
ઉર્જીવળ ભારતીનાં દરશન કરાય આ....	
અણુમૂલાં આંસુડાં લુછાય આ.	
જય જનનિ જગત શાંતિ ચ્હાય આ.	

દુઃખ કી પુકાર

કયસી સુની એ પુકાર દુઃખકી ભરી.
 રો રો વો કરતી પુકાર બાર બાર. કયસી૦
 આજ દુખ ગઈ હૈસચ્ચાઈ કી મનવાર,
 કાનોં પે આતી હય વોહી પુકાર કયસી૦
 લૂંટ લીયા મોહન કરકર ગોલીબાર,
 આતમ ભારતકી રોતી કર પુકાર. કયસી૦
 સખ જૂઠે છુપ છુપકે કીયા કયસા ! કરાર ?
 મતિબાર કરને વાલે પે છલસે કીયા વાર. કયસી૦
 કરતે હોંગે મનસાફ તેરા પરવર ઢિગાર,
 કીસી ધર્મ કે અધર્મ પે જાંઘા હૈ બુલ્યગાર, કયસી૦
 વરના રટતા હઈ આપુ કો સારા સંસાર,
 દિન જવલંત જયોત દીલકી આતમકી પુકાર. કયસી૦
 વહ પુકારસે તકરાર, કા કરેંગે એકરાર,
 માનવતાસે ખ્યાર કર આપુજી કા જયકાર. કયસી૦

દુનિયા પુછે છે ?

આજ પુછે છે દુનિયા અમને આશું ! રે ! કહેવાય ?
ભારતમાં લઘુ જન્મ તમે ને બુદ્ધ કરો શો ! હાથ ?

મળી આઝાદી વળીનાં શાંતિ ભારતી રંક રીખાય,
કળી દુર્બુધ્ધિ મટી આ જ્ઞાતિ નાશ નાશ દેખાય.

આપસમાં ઝગડયા જો કરશું.

નાશ નોતરી ઝીએ મરશું;

હાંસી દુનિયા માંહી થાશે,

આપુ બલિતું મૃદ્ય શું ! જશે ?

અંતરની ખોલોને ખારી,

આતમ વાણી લ્યો ને સ્વીકારી;

બુઝે બુઝો આ માં દુઃખીચારી,

મળી જળી રીખાય ખીચારી,

કેમ ! ખીચારી ! કેમ દુઃખીચારી ?

સપૂત કપૂત કેમ થાતા !

મુખુદ્ધિ કેરી જવલંત જ્યોતશી ઘો માતા ને યાતા

જેથી જય જગ માંહી ગવાય,

જયહિંદ ભારતનો જય થાય

વસંતનો વિનાશ

વિશ્વ કુંજ ખીલવે વન વન નવ પલ્લવે,
અભિનવ પુષ્પિત રક્તરંગ,

અંગ અંગ રક્તવર્ણ નો સુરંગ. વિશ્વ
માનવ રૂઢીર થકી ભીષણ સીંચન ધર્યા.
છીવ્ર ભીન્ન કાયાનાં ખાતર ભુમીમાં પુર્યા;
ઊગી વેલડી વસંતે ભીષણ એનાં પર્ણ,
જુકી કળી કુસુમે પ્રકુલ્લે રક્ત વર્ણ;
છાયો રૌદ્ર રંગ કેસુડાંનો અંગ,
શૌર્ય વીરત્વ સંગ, રામધુન રસરંગ;

નિહર રોળાયાં અંગ. વિશ્વ.

મહાત્મા મંથન કરે મુક્તિ પણ માત ઉરે,
માત નિજ બાળ રૂઢીર ભીનાં અથિત ઉરે;
સત ધર્મ પ્રાર્થનાઓ કરે તો'યે અધર્મી કરે,
હાય! બાપુજીને હણે, રામ ભક્ત રામ સ્મરે.
વિરલ એ બલિદાન લીધાં હજી કાં? વિમાસો આમ ?
શાતા કયમ ધરશે માત ભારતી તજે વિશ્રામ,
માત કાંપે દાનવના ત્રાસે, નાશ વિશ્વ ભાસે,
પ્રલયના હુતાશે, વસંતના વિનાશે;
યુગ અવતાર બલિપ્રસંગ

નિહર રોળાયાં અંગ વિશ્વ

હોળી

હોળી આવી હોળી આવી કશદિશ રંગ લાલ,
 હોમ હોળી રૂધીર કાયા ભડકે હો લાલ. હોળી.
 રક્તરંગ ભય સંગ ધરા ધ્રુવંતી અંગ,
 છાંટ અળીલ દીસે ના સઘ રંગ લાલ. હોળી.
 પ્રલય ધરી રૂદ્ર રૂપ શોભીત ભરાયા કૂપ,
 દાનવ પીચકારી ભરે છોળ ઉડે રંગ લાલ. હોળી.
 વૃદ્ધ યુવા બેહાલ મરતાં નાનેરાં બાલ
 નિરપરાધી તણાં માલ હાય! રંગાયાં લાલ. હોળી.
 દાનવ રમે માનવથી રાસ દાંડીયાના તાલ,
 ઉડે અંગ અંગ કુટી અબ્બે ગુલાલ લાલ. હોળી
 પ્રજ્વળે પ્રલય ચેહ કાયા ઈધન હુતાશ
 જવાળ લાલ હાડજલે પીકે અંગાર લાલ હોળી
 વરસે અંગાળ લાલ ચીનગારી ઉડે લાલ,
 અબ્બે છાયે રંગલાલ અવનિવહે રક્તલાલ હોળી.
 વિષે હોળી ભડકે ઉઠયો ભારત બચશે શેં ! રૂઠયો ?
 શંકર ધરી રૂદ્ર રૂપ ભયપ્રદ તાંડવના તાલ.
 હોમ હોળી રૂધીર કાયા ભડકે હો લાલ,
 હોળી આવી હોળી આવી પ્રહ્લાડે રંગ લાલ.

અમર હો કુલડાં

પ્રશ્ન :-

જીવંત હો તો અવનવી યશ આશ તમ ઉરે હશે,
ના કદર કે પરવા જગતને જીગર ખાકે ના નજર;
કાંટા કુસમ કે અશ્રુ અંજલિની'ય પરવા ખાકને તો શી હશે
‘તો કુલડાં શાને ચઢાવો, ખાકના અંબાર પર’ !

ઉત્તર :-

જોવું તહિ ના જાણવું અસ કમ'યોગી બન્યા હશે.
આ લોક કે પરવૈકની તૃષ્ણા ન તરવરતી નજર;
કર્મોને લેવા ભાવના ફળની ન દરકારે હશે,
‘તો અમર હો એ કુલડાંઓ ખાકના અંબાર પર.’

અંજલિ

ગાંધી મહાત્મા આંસુડાંની અંજલિ ધરું,
 પ્રાણ લીધા બાપુના એ કેમ વિસરું,
 હતભાગી મુખ પાપીએ રે! લોહી રેલવ્યાં,
 અણમૂલ જીવન હુંડીયું દર્શન કયાં કરું ? પ્રાણ.
 સમભાવ શાંતિ એકતાના સત્ય મારગે,
 માનવ ધર્મ વિશ્વપ્રેમ સેવા આદરું પ્રાણ.
 સત્ય વચન શ્રી રામનાં ગીતા પ્રેમ કૃષ્ણનાં,
 અહિંસા ત્યાગે પુદ્ગલ, ઇસુ શહીદ રૂપ બનું. પ્રાણ.
 અવતાર યુગ યુગના બધા આ એક રૂપમાં,
 દુનિયાના દિલડે તમે સર્વ વ્યાપી રૂપ સ્મરું. પ્રાણ.
 પરહિત સેવા કારણે અવતાર આપનો,
 જીગ જીગ જવલંત જયોતના પ્રકાશે ડગે ભરું. પ્રાણ.
 બાપુ! મળ્યાં હશે ! કસ્તુરબા સતી,
 મહાદેવ, ભૂલાભાઈને સમીપ ચીતરું. પ્રાણ.
 નાનાલાલ, મેઘાણી, લલિતજી સ્વાગત કરે,
 એ કાવ્યાં જલિની કલ્પનામાં અલ્પ મુજ ધરું. પ્રાણ.

દ્વય સ્વજન

યજે બલિ અણમૂલ થઈ ત્યાગી સતિ છતી ગયાં,
 આત્મા અમર બંધન તોડી મુક્તિ માર્ગ પળી ગયાં,
 મહાત્મા તણા બાહુ જે મોક્ષ માર્ગ પળીયા સાથમાં,
 મહાદેવ, બા સ્વર્ગે શુ ? દ્વીહું ! ત્યાગીયા છે પંથમાં.
 દુર્બળ દેહ ધર્યો છતાં વૃદ્ધત્વે કારી ધા થતાં,
 પરતંત્રતા તજવા જતા પરતંત્રે નિજ જન દુર થતાં.
 ત્યાગમુતિ કર્મયોગી શાંતિમંત્ર સમર્પતા,
 ને અશ્રુભીની અંજલી નિજ દ્વય સ્વજનને અર્પતા.

જગદંબાને અંજલિ

જગ પથ વિકટ ને વિષમ તે ગણી સરળને જીવ્યાં સતી.
 ગતિ અકળ સ્વાભિમાનીએ જગવંદ્ય પુનિત પામ્યાં પતિ.
 દંભ છોડીને ભયાં શુભરત્ન મૌક્રિક વિશ્વ પ્રેમ,
 બા નિહાળી દેવાંગના તવ દર્શને આતુર જેમ.
 કસ્તુરી દિવ્ય પરિમળ છે વિશ્વ મોહન આત્મમાં,
 સ્તુતિ બ્રહ્માંડે યશગીત નાદ ગીતા માહાત્મમાં.
 રત્ન સમ સંતાન પશુ પરતંત્ર પીડીત સ્વદેશી કાજ,
 બા સમખ્યું જીવન ધન નિજમાત ભારતી મુકિત કાજ.
 નેમ સ્વામી કાર્ય પુરવા શહીદ થઈ બલિદાન દઈ,
 અંજલિએ એ અર્પવા શકિત કઈ ના મનુજ થઈ.
 જગદંબા કસ્તુરબા સતી પતિ આત્મમાં આત્મા અમર,
 લિપો દેહ તજી મુકિત તણે પંથ જવલંત જ્યોતઝંજીર અમર

“અમર બાપુ” નાં લેખિકાની અન્ય કૃતિઓ.

“મુક્તિગાન” પ્રથમાવૃત્તિ. સન ૧૯૪૭, ૧૫મી ઓગષ્ટ.

“મુક્તિગાન” દ્વિતિયાવૃત્તિ સન. ૧૯૪૭. બીજી

અક્ટોબરને રેંટિયા બારસ.

આ ફક્ત ચાર આનાની ચોપડી ૩૯ રાષ્ટ્રીય ગીતો દ્વારા આઝાદીના આનંદનો સાક્ષાત્કાર કરાવે છે. જેવાં કે “સલામ કર કર, કે બોટ ભર ભર કે, ગોરે અબતો વિલાયત પહોંચના.” વગેરે અને “નાવફસી મજબૂર” જેવું રેડીયો દ્વારા લોકપ્રિય થયેલ ગીતવાળી જુન મૂલ્યની ચોપડી આજેજ વસાવે. ફક્ત ચાર આના નવ પાઇની ટપાલની ટીકીટો મોકલી પાછળનાં સ્થળોમાંથી ગમે ત્યાંથી મંગાવી લેયો.

“રાસ સરિતા” ભાગ પહેલો. પ્રથમાવૃત્તિ. સને. ૧૯૩૬.

(જેની પ્રતો સીલકમાં નથી)— મૂલ્ય આઠ આના.

“રાસ સરિતા” ભાગ બીજો. પ્રથમાવૃત્તિ. સને. ૧૯૩૬.

૫૫ રાસ ગીતોનું મૂલ્ય દસ આના.

એ રાસગીતોમાં ગીતા પ્રેમભક્તિ વહાવનાર શ્રી કૃષ્ણનાં રસ ઝરતા પ્રેમભક્તિને બ્રહ્મજ્ઞાન નાદની વાણીનું ભાવનાઓ રસીક હૃદયોની અનેક પ્રસંગની સ્મૃતિ દર્શક રસીયાનાં રસ ગીતો મળી શકશે વસાવી લેયો. ફક્ત

અગોઆર આના નવ પાઈની ટપાલની ટીકીટો
નીચેનાં કોઇપણ સ્થળેથી મંગાવી લેયો.

મળવાનાં ઠેકાણાં. લેખિકા, સૌ. હસુમતિ ધીરજલાલ
દાઉદજીનો ખાંચો, સંઘાડીયાવાડ ગોપીપુરા.

- (૨) નુતન ખાદીબંડાર મહાત્મા ગાંધીરોડ લાલગંટ
 - (૩) સ્ત્રી શક્તિ કાર્યાલય, ખાલાજી રોડ, સુરત.
 - (૪) સસ્તુ ઔષધ કાર્યાલય. ખાલાજી રોડ, સુર
 - (૫) અનાવિલ ખંધુ પ્રી. પ્રેસ. બરાનપુરી ભાગળ,
 - (૬) હરિદર પુસ્તકાલય. ટાવર રોડ, સુરત.
 - (૭) યુગાંતર કાર્યાલય. ગોપીપુરા. સુરત.
 - (૮) ગાંડિવ સાહિત્ય મંદિર આમલીરાન સુરત.
 - (૯) ગાંડિવ સાહિત્ય મંદિર. મુંબઈ શાખા.
- હર અનંત વાડી, મુંબઈ

